

Bokstavs- kampen

Hörselskadade Marias dyslexi upptäcktes sent

Maria Nilsson, 30, sträcker ut sig i soffan och slår upp en bok. Läsning skänker henne både avkoppling och förströelse.

Så har det inte alltid varit. Längre var Maria utestängd från bokstävernans värld, under hela grundskoletiden gick hon runt med den nedbrytande känslan av att vara trögfattad och dum.

Det var en specialpedagog på hörselrehabiliteringen som till slut förstod att Maria har dyslexi.

TEXT: ULRIKA NILSSON FOTO: ANNA-LENA LUNDQVIST

Maria Nilsson lyckades så småningom knäcka läskoden och nu njuter hon för fullt av att kunna ta till sig det skrivna ordet. Hon kämpar varje dag med att bygga upp sitt självförtroende och suddas bort känslan av att vara dum.

ATT MARIA ÄR HÖRSELSKADAD upptäcktes vid fyraårskontrollen och sedan dess har hon haft hörapparater. Att hon har dyslexi konstaterades inte förrän hon gick i åttan. Då var hon sedan många år mobbad, utanför och hjälplöst efter i skolan.

Trots att det är många år sedan syns smärtan tydligt i Marias ögon när hon berättar om grundskoletiden.

– Jag blev betraktad som dum. Jag är starkare nu och har lagt den tiden bakom mig, men det finns många barn som råkar ut för samma sak och inte får rätt hjälp i skolan.

Det är för deras skull som hon vill berättas om vilket helvete hon hade. Hur hon kämpade dubbelt så hårt, men ändå inte kunde hänga med i undervisningen.

Uppmanades kämpa mer

Trots att hon hade hörseltekniska hjälpmedel var hon tvungen att koncentrera sig extra mycket för att kunna uppfatta vad läraren sa.

Hon var helt slut när hon kom hem från skolan. Detta kan de flesta hörselskadade elever känna igen sig i. Skillnaden för Maria var att även läs- och skrivsvårigheterna tog hårt på krafterna. Hon fick inget sam-

manhang i det hon läste – trots att hon kämpade febrilt.

– Jag kunde inte ta till mig undervisningen, jag mätte bara dåligt. Barn kan göra nästan vad som helst för att bli accepterade. Trots att jag jobbade så hårt så fick jag oftast höra ”du får kämpa lite”. Det var knäckande, säger hon och sänker blicken för att dölja sina känslor.

Blev inlagd

Maria fick stöd för sin hörselnedsättning. Familjen fick under en period hembesök av en hörselpedagog och under de första skolåren fick hon och andra hörselskadade

barn i kommunen åka till en gemensam undervisning på en annan ort en gång i veckan.

– Det var bra för att man förstod att man inte var ensam om att höra dåligt, men det var helt inriktat på hörselbiten, berättar hon.

I åttonde klass orkade inte Maria längre. Hon slutade att äta och prata och blev inlagd på barn- och ungdomspsykiatrisk avdelning i Kalmar.

– Jag drev mig själv hårt för att bli accepterad, konstaterar hon.

I nästan ett år var hon inlagd. Hon är förtegen om den perioden. Dagarna var

enformiga och hon mådde inte bra.

– När jag skrevs ut åt jag igen, var inte så mager och hade färre tvångsbeteenden, men ingen självkänsla.

Avslöjande anteckningar

På sommarlovet mellan åttan och nian fick hon delta i en vägledningsvecka för hörselskadade i Lund. Där var det en pedagog, som genom att kasta en blick på hennes anteckningar, upptäckte att Maria hade dyslexi.

En omfattande och, för Marias del, energikrävande utredning följde.

– Den var i många steg och jag fick träffa

pedagoger och psykologer. Det var nya människor och nya miljöer och det var väldigt tröttsamt, minns hon.

– Jag kände en stor lättnad när jag fick diagnosen. Den var ett bevis på att jag inte var dum.

Hennes föräldrar försökte hjälpa henne så gott de kunde, men familjen var stor – Maria har åtta syskon – och lantbruket i Ravelsby, en liten ort i det smäländska glasriket, tog mycket av deras tid.

Maria visar en bild av föräldrarna där pappan med starka armar bär sin fru upp och ner. De skrattar glatt. I lägenheten finns flera bilder från bröllop och många

Maria besöker Stadsbiblioteket i Göteborg. Hon har ett intyg som ger henne rätt att låna inläst litteratur. Banden spelas på en så kallad Daisyspelare, som hon kan koppla till en hörselslinga.

MARIA NILSSON

ÅLDER: 30.
FAMILJ: Mamma, pappa, åtta syskon, 14 syskonbarn.
BOR: Bergsjön, Göteborg.
SYSSELSÄTTNING: Behandlingspedagog och studerande.
INTRESSEN: Människor – att förstå hur vi människor fungerar. Fika på stan, umgås med vänner, chatta.
LÄSER HELST: Självbiografier.
ÖVRIGT: Arbetar ideellt på härbärge för hemlösa. Tycker om att busa med syskonbarnen.

små syskonbarn. I hela skaran är det bara Maria och hennes yngre bror som hör dåligt. Såvitt Maria vet är hon den enda med dyslexi.

Studerar vidare

Familjen står henne nära även om hon numera inte träffar den så ofta. När Auris hälsar på har hon precis kommit tillbaka från ett besök på barndomsgården. Väska står ännu oupppackad mitt i vardags-

rummet. Maria bor i norra Göteborg och arbetar som timvikarie på ett särskilt boende för personer med intellektuella funktionshinder och inom socialpsykiatri.

Det var slumpen som förde henne till västkusten. Hon fick ett vikariat på en skola på Styrso i Göteborgs skärgård och sedan blev hon kvar.

I vintras blev hon klar med sin utbildning till behandlingspedagog och nu pendlar hon till Växjö, där hon läser en kvalificerad yrkesutbildning (kv) inom neuropsykiatri för att kunna arbeta med barn och vuxna med neuropsykiatriska funktionshinder (adhd, damp, Aspergers syndrom, autism och Tourettes syndrom).

Utbildningen är på halvtid, med mycket hemstudier. De dagar hon behöver vara i Växjö bor hon hos en vän.

Hjälper andra

De egna erfarenheterna ligger till grund för studievalet.

– Jag vill jobba med råd och stöd inom vård, skola och omsorg, säger hon. Jag vill hjälpa människor att inse att de faktiskt kan.

Marias vilja att hjälpa utsatta människor är stark. Ungefär en gång i månaden arbetar hon ideellt på ett härbärge för hemlösa som katolska kyrkan driver.

Grundskolan och gymnasiet var förlorade år för Maria. Som vuxen har hon läst in de ämnen som hon missade då. Det har tagit sju år och hon har studerat på sex olika folkhögskolor.

”Jag har blivit bra på att avläsa människor och känna stämningar

Hon använder en bärbar hörselslinga på lektionerna och tänker på att alltid placera sig så att hon ser vad de andra säger.

Lär känna sig själv

Som dyslektiker har hon rätt till inläst kurslitteratur, som spelas upp på en särskild bandspelare, en så kallad Daisyspelare. Till den kan hon koppla hörselslinga.

Hörselskadade har ofta nytta av att kommunicera med mejl, chatt och sms. Hur fungerar det för dig?

– Jag har övat upp skriv- och läshastigheten, så det fungerar bra, tycker jag. Ibland kan jag se att jag har stavat fel men inte vad jag har stavat fel. Jag märker att man får ett annat bemötande om det är många stavfel, men jag låter inte bli att mejla av rädsla för felstavningar.

Maria berättar att hon ägnat mycket tid åt att lära känna sig själv och förstå varför hon fungerar och reagerar som hon gör i olika situationer. Hon har engagerat sig i Dyslexiförbundet för att stödja arbetet för

tillgänglighet, utbildning och rätten till stöd. Hon har börjat stå upp för sina egna behov och önsknings.

– Om folk tycker att jag är dum är det deras problem. Jag står för den jag är och jag vågar säga ifrån. Att kunna resonera så är något nytt för mig. Det är en insikt som har växt fram under det senaste året. Jag är stolt över att ha kommit en bra bit på väg och för att jag lyckats skaka av mig känslan av att vara dum.

Kompletterar varandra

I många år tyckte hon att funktionsnedsättningarna förvärrade varandra. Hörselskadan gjorde att hon inte hade krafter att tackla dyslexin och vice versa under uppväxten.

Nu har hon kommit fram till att de i viss mån kompletterar varandra. Dyslexin har gett henne en större känslighet att uppfatta underliggande stämningar och känslor, som hon har nytta av när hon tolkar människor som hon möter. Samma egenkap finslipas när hon på grund av hörsel-

”Integrerade elever riskerar bli utan hjälp”

Carin Roos, lektor i specialpedagogik vid Stockholms universitet, har på uppdrag av Specialpedagogiska skolmyndigheten sammanställt forskningsöversikten ”Barn med dövhet eller hörselnedsättning”. Där presenterar hon forskarnas syn på hur dyslexi kan yttra sig hos personer med hörselnedsättning och dövhet.

Carin Roos tror att risken är stor att barn

De långsamma, koncentrerade rörelserna i chi gong hjälper Maria att varva ner.

skadan behöver iakttä människor för att uppfatta vad de säger, avläsa deras kroppsspråk och mimik.

– Det har gjort att jag är väldigt bra på att avläsa människor och känna stämningar, säger hon.

Vill bo på landet

Maria har tre terminer kvar på utbildningen i Växjö. Någon gång i framtiden vill hon även ta körkort. Körkortsutbildningen finns nu även tillgänglig för dyslektiker, bland annat med muntliga frågor.

– Min dröm är att bo i ett rött hus med vita knutar ute på landet. Då kan det vara bra med bil, säger hon och skrattar. ●